

Bromma den 26 januari 2023

Synpunkter och förslag från Svenskt Friluftsliv på kommande friluftsplån för Stockholms län

Svenskt Friluftsliv blev under hösten 2022 inbjudna att lämna synpunkter på den kommande friluftsplånen för Stockholms län (Länsstyrelsen Stockholm). Synpunkter har lämnats av flera i fysisk aktivitet och folkhälsa, Johan Faskunger under en workshop hösten 2022.

Övergripande kommentar:

Utkastet till friluftsplån håller mycket hög standard där de flesta viktiga övergripande utmaningarna finns adresserade, till exempel tillgänglighet, funktion, folkhälsa, besöksfrågor, tillgång, information, behovet av samverkan mellan olika aktörer, med mera. Samverkan med det organiserade friluftslivet/friluftslivorganisationerna är ett viktigt utvecklingsområde exempelvis för kommuner och län.

Behovet av kartläggningar och ökad kunskap:

Plånen tar upp behovet av framtida kartläggningar för att öka kunskap i friluftslivsfrågor. Svenskt Friluftsliv anser det viktigt att kommuner och kanske andra aktörer blir bättre på att räkna besökare i friluftsområden. Sådan information kan ligga till grund för ett system som hjälper till att sprida ut besökare. Sådana system är naturligtvis allra viktigast i större städer och vid mycket populära destinationer där besöksstrycket och risken för trängsel är som allra störst.

Svenskt Friluftsliv anser det viktigt att olika aktörer såsom kommunerna ökar sina kunskaper om olika mål- och besöksgrupper, speciellt ovana grupper. Detta kan ske genom dialog med till exempel barn, ungdomar, äldre, personer med funktionsvariationer och nyanlända. Sådan informationsinhämtning bör ske både med frågeformulär och via intervjuer/fokusgrupper.

Plånen har även lyft fram behovet av att kartlägga invånarnas närhet till friluftsområden och vardagsnära natur. Plånen föreslår att kommunerna inför tröskelvärden i planeringen av tillgänglighetsarbetet: 300 m och 1 timme från skola, omsorgsboende, bostad och arbetsplats till olika typer av användbar natur. Svenskt Friluftsliv stödjer dessa förslag och arbetet med kartläggningarna skulle öka kunskapen om vilka kvarter, bostadsområden och orter som har sämre tillgång till friluftslivet och naturen. Svenskt Friluftsliv vill betona att det även är viktigt att beakta aspekter som har med tillgänglighet att göra – god tillgång/närhet till naturområden behöver inte betyda att tillgängligheten är särskilt god. Vågar, tågspår, topografiska hinder, höga hastigheter på biltrafik, dålig skyltning, avsaknad av belysning är exempel på faktorer som kan försvåra/stoppa besöket i naturen även i de fall då naturen ligger relativt nära.

Ökad kunskap om allemansrätten:

Planen betonar vikten av att öka kunskapen om allemansrätten. Detta är en viktig iakttagelse och förutsättning för ett framtida hållbart friluftsliv. Friluftorganisationerna i Sverige, inklusive de 27 medlemsorganisationerna hos Svenskt Friluftsliv, har mycket viktiga roller att spela i att sprida kunskap om allemansrätten och verka för att friluftslivet sker på ett hållbart sätt enligt allemansrättens principer. Allemansrätten går som en röd tråd genom dessas verksamhet och skulle kunna bistå exempelvis förskolor, skolor och andra aktörer med undervisning om allemansrätten och friluftsliv. Behovet av att uppmärksamma allemansrätten i skolan har aldrig varit viktigare eftersom allemansrätten får en allt mer undanskymd plats i undervisningen och många elever får aldrig kunskap och undervisning om allemansrätten.

Samverkan

Planen lyfter fram behovet av att förbättra dialogen och samverkan med friluftorganisationer. Svenskt Friluftsliv anser att detta är bra. Kommunerna i Sverige har ofta haft en bättre dialog och samverkan med idrottsrörelsen och idrottsföreningar än med friluftorganisationer. Det är viktigt att en friluftplan lyfter fram vad friluftorganisationer kan bidra med i det övergripande arbetet med att främja friluftsliv, locka folk till naturen och bidra till samhällsnytta.

Planen lyfter vidare upp behovet av samverkan för att introducera friluftslivet för fler människor och nå ovana besökare. Svenskt Friluftsliv anser att potentialen är mycket stor att genom samverkan med friluftorganisationerna sänka trösklarna för fler till friluftslivet. Samverkan med aktörer inom naturvägledning är också centralt.

Planen betonar även vikten av att invånare och exempelvis förskolor och skolor kan låna friluftsutrustning för att sänka trösklarna till friluftslivet. Svenskt Friluftsliv anser att system med låneutrustning i Sverige via Fritidsbanken är en av de viktigaste utvecklingarna på senare år för att tillgängliggöra friluftslivet och främja jämlika villkor till naturkontakt. Stockholm är ett av de län i Sverige som har sämst utbud av Fritidsbanker i relation till antalet kommuner och invånare.

Information och skyltning

Planen betonar att information och skyltning är viktigt för den övergripande tillgängligheten. Svenskt Friluftsliv anser att det finns ett stort och övergripande behov av att förbättra informationen och presentationen av friluftslivet och friluftsområden i Sverige, och där människan och besökaren är i centrum. Det finns behov av en standardiserad pedagogisk modell för information och presentation av friluftsområden eftersom den befintliga informationen i Sverige ofta är bristfällig, utspridd på många olika aktörer och har natur och naturvård i fokus. Detta behöver adresseras i planen.

Planen lyfter upp att information till besökare och potentiella besökare om allemansrätten och "vad som gäller" är viktigt. Svenskt Friluftsliv anser att det finns ett särskilt stort behov av att ta fram platsspecifik information om allemansrätten ("vad som gäller på badplatsen, motionsspåret, vandringsleden, osv) och som beaktar tid (olika förutsättningar baserad på årstid) och aktiviteten i fråga.

Planen lyfter fram behovet av att sätta upp skyltar som guidar och informerar om olika värden i friluftsområden inklusive kulturhistoriska, biologiska och värden som har med friluftsliv att göra. Svenskt Friluftsliv är positiv till förslag som underlättar för besökaren att ta del av friluftsområden och ta del av olika värden. Skyltning kan vara ett sådant sätt. Svenskt Friluftsliv anser också att det finns stor potential i detta avseende att utveckla digital och mobilbaserad information för besökare.

Behovet av att koppla samman friluftsliv med folkhälsoarbete och samhällsnytta

Planen lyfter upp att folkhälsa är en viktig aspekt av friluftsplanen och friluftsarbetet i länet. Svenskt Friluftsliv anser dock att folkhälsoperspektivet ännu tydligare behöver genomsyra länets och kommunernas planeringsprocesser och att kopplingen mellan friluftsliv och folkhälsa kan stärkas. Ett stort antal viktiga politiska mål med relevans för folkhälsoarbetet såsom trygghet, jämlikhet, jämställdhet, tillgänglighet är också relevant för arbetet med friluftsliv. Svenskt Friluftsliv har tagit fram flera kunskapsrapporter som sammanställer forskningen på dessa områden och friluftslivets samhällsnytta. Dessa går att ladda ned gratis från vår webbsida, www.svensktfriluftsliv.se

Planen lyfter också fram att Länsstyrelsen själva har ett viktigt utvecklingsarbete framför sig för att skapa synergier mellan olika enheter och olika uppdrag. Svenskt Friluftsliv anser ett sådant internt arbete vara av största betydelse för framgång och kan agera förebild för kommunerna. Frågorna som exempelvis rör hållbar utveckling, klimatomställning, folkhälsa och friluftsliv hör naturligt ihop, men många (inom kommuner exempelvis) upplever att stuprör, perspektivträngsel, policydokumentträngsel och kortsiktigt "tänk" gör det svårt för tjänstepersoner att agera på och ro iland sitt specifika uppdrag.

Säkerställa tätortsnära natur och annan natur

Det är bra att den kommande friluftsplanen för Stockholms län tar upp behovet av att skydda och säkerställa tätortsnära natur från exploatering, inte minst eftersom exploateringstrycket är extra stort i och kring Sveriges huvudstad. Svenskt Friluftslivs erfarenhet är att detta arbete varierar stort mellan olika kommuner där vissa är relativt framgångsrika i att skydda tätortsnära och tätortsbaserad natur, medan andra är sämre. Det finns idag modeller och verktyg för hur detta arbete kan skötas inom kommuner. Det är även bra om planen identifierar de olika aktörerna i detta arbete, till exempel exploatörerna, tekniska kontoret, planenheten, politiska nämner, och så vidare.

En relaterad fråga är att lyfta fram behovet av att utbilda beslutsfattare i hur de kan fatta beslut och beställa uppdrag som främjar friluftsliv, folkhälsa och hållbar utveckling, utöver att skydda naturen och friluftsområden.

Planen betonar ett relaterat ämne genom förslaget att systematisera friluftsperspektivet vid bildandet av nya och revidering av befintliga naturreservat samt i skötselplaner. Svenskt Friluftsliv stödjer detta förslag. Svenskt Friluftslivs erfarenhet är att det förekommer missförstånd kring vad ett naturreservat innebär för friluftslivet och allemansrätten. Ett förtydligande i föreskrifter och skötselplaner kan sannolikt undanröja många missförstånd.

Friluftsliv i skolan, skolgårdar och uteundervisning

Planen lyfter upp behovet av att utveckla uteundervisningen i skolan och skapa bättre villkor till friluftsliv i undervisningen. Svenskt Friluftsliv stödjer detta förslag. Det finns dock ett behov av att förnya förskole- och skolgårdar för fysisk aktivitet, lek och uteundervisning då många gårdar i Sverige i dagsläget är undermåliga och har brister. Pedagogerna efterfrågar ofta även verktyg och stöd i att bedriva uteundervisning. Här kan samverka med friluftorganisationerna vara viktig att lyfta fram då dessa har en lång erfarenhet av sådan undervisning och med framtagna material, till exempel via Sportfiskarna, Skogen i skolan och Friluftsrämjandet.

Lekplatser och lekmiljöer

Planen tar upp betydelsen av lekplatser och lekmiljöer för att stimulera barns utevistelse och enkla friluftsliv. Svenskt Friluftsliv har inget emot att planen fokuserar på lekplatser, men betonar samtidigt att naturen i olika områden också är viktiga (och billiga!) ytor för barns lek och utveckling. Svenskt Friluftsliv anser vidare att barns rörelsefrihet i samhället och i den byggda miljön är basen för deras möjligheter att vara fysiskt aktiva och kunna ägna sig åt friluftsliv. Det är därför av största vikt att hela städer, orter och samhällen utformas på ett tryggt och säkert sätt som möjliggör barns rörelsefrihet, gång och cykling. Barns lek och utveckling stimuleras inte tillräckligt mycket genom isolerade öar av lekmiljöer i staden, utan behöver en sammanhängande rörelsefrämjande miljö.